

Tesens betydelse för argumenterande text

Jonas Wolbe

Klara Grede

Johan Fröcklin

Inga – Lill Mårtensson

Anna – Lena Ebenstål

Koordinator: Leif Lorentzon

Innehållsförteckning

Bakgrund och syfte.....	Sid 3 – 4
Metod och material.....	Sid 4 – 5
Resultat.....	Sid 5 - 8
Diskussion.....	Sid 9 - 13
Slutsats.....	Sid 13 – 15
Litteraturförteckning.....	Sid 16
Förteckning av bilagor.....	Sid 17

Bakgrund och syfte

När svenskdidaktikgruppen först träffades under våren 2010 och diskuterade vad som var intressant att fokusera vår forskning kring var vi snabbt överens om ett område där alla, genom våra egna erfarenheter och genom kollegers erfarenheter, upplevde att det fanns ett stort behov att försöka förändra och förbättra undervisningen. Det aktuella området är undervisning i formell text. Elever har i allmänhet svårt att förflytta sig från det nära och vardagliga språkbruket till det mer formella.

Skrivundervisningen behöver stödja elevers skrivutveckling genom att göra dem medvetna om de kommunikativa verktyg som kan användas för att förbättra texternas kvalitet och anpassa texten till dess sammanhang och syfte. Elever gissar sig ofta fram, eller förstår inte riktigt hur en viss skrivuppgift ska genomföras eller utformas för att nå sitt syfte, trots genomgång av specifika texttyper i undervisningen. Fler och tydligare kommunikativa verktyg behövs för att förmedla till eleverna var de befinner sig i sin skrivutveckling och vad som behövs för att de ska utvecklas vidare. Det förmodas också att elever utvecklas på egen hand, utan genomtänkt stöttning eller undervisning. Eleverna har oftast lätt att ta till sig kommentarer nedanför textens diskursnivå, d.v.s. korrektheten i meningarnas ordföljd, enstaka ordval, stavning m.m. men har svårare att tillgodogöra sig kommentarer om textens helhetsstruktur.

Den formella text vi valde att fokusera på kom att bli argumenterande texter då dessa ställer höga krav på elevers skrivförmåga och därför ofta upplevs som svåra. I det nya förslaget för gymnasieskolan nämns argumenterande texter som ett centralt innehåll i kurserna svenska 1 och 2. I nuvarande kursplan för årskurs 9 står det att elever ska kunna skriva olika sorters texter. Dessutom förekommer argumenterande texter ofta på nationella prov i ämnet svenska/svenska som andraspråk på högstadiet och gymnasiet. Det direkta lärandeobjektet i studien är argumenterande text som i många avseenden är komplex och förutsätter bland annat att elever kan presentera sin åsikt om ett sakförhållande, motivera det med hänsyn till fakta och dessutom utveckla sitt resonemang. I samband med detta behöver de också behärska både referatteknik och källhänvisning. Positiva synergieffekter är då att elever blir bättre utrustade som medborgare när de kan argumentera, skriva argumenterande texter, läsa och förstå hur andra argumenterar samt kritiskt analysera och genomsöka andras argument. Argumenterande text kan också betraktas som samhällets "maktgenre", ett viktigt redskap för individen för att delta i olika sammanhang i det demokratiska samhället.

Vi granskade 30 argumenterande elevtexter från årskurs 8, som fungerade som ett förtest för vår studie. Resultatet av det, tillsammans med våra erfarenheter, pekar på att det kritiska momentet är en tydligt formulerad tes, att elever har svårt att formulera en tydlig tes, samt förhålla sig till den genom hela texten. De tappar lätt den röda tråden och låter det egna tyckandet ta över i för stor utsträckning. Målgruppsanpassning är även trevande och de avviker från den argumenterande genren (utnyttjar inte källor, argument saknas samt bemötande av motargument, håller inte en formell ton och saknar tydligt avslut).

Forskningsbara frågor

Utifrån diskussionen som följde efter förtestet valdes dessa forskningsbara frågor:

- Hur kan undervisningen i argumenterande text förändras och förbättras så att den når och utvecklar samtliga elever i större utsträckning?
- Hur lär vi ut det mest kritiska momentet (tesen) mer framgångsrikt när elever skriver argumenterande text?

Metod och material

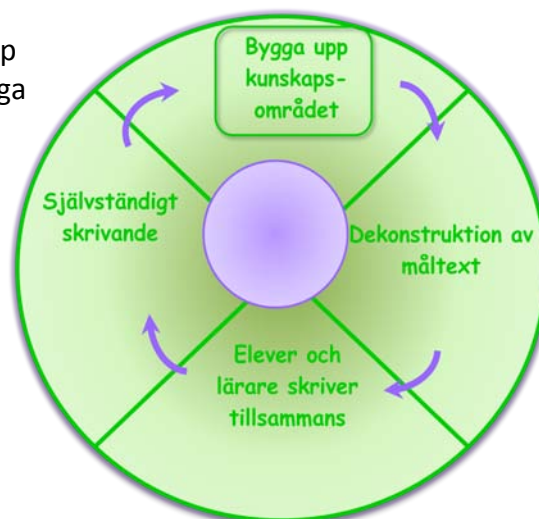
Lektionsserien har *cirkelmodellen* (Gibbons, *Lyft språket lyft tänkandet*, 2009) som grund, då flera av oss använder den dagligen i vår ordinarie undervisning. Cirkelmodellen innebär att läraren använder en tydlig arbetsgång för sin undervisning medan den samtidigt stöttar eleverna i att öka sin självständighet och sitt ansvarstagande för skrivprocessen. Modellen innebär vidare att läraren fokuserar på fyra steg;

Kunskap kring ämnet

Eleverna tillsammans med läraren bygger upp kunskap kring ämnet. Detta moment syftar till att förutom bygga en kunskapsgrund kring ämnet även syftar till att väcka intresse och få eleverna delaktiga.

Dekonstruktion

Eleverna tillsammans med läraren dekonstruerar måltexter, vilket innebär att läraren påvisar textens olika delar, som beroende av texttyp skiljer sig åt. Dekonstrueringen har skett utifrån Den funktionella språkmodellen som förklaras vidare nedan.

Gemensamt skrivande

Eleverna skriver en gemensam text tillsammans med läraren efter textens typiska särdrag.

Individuell skrivande

Eleven skriver en egen text och har till stöd allt material som läraren gett till stöd under arbetsprocessens gång.

Den funktionella språkmodellen

Vi har utgått från *Den funktionella språkmodellen* då vi systematiskt stöttat och analyserat exempeltexter. Det systematiska tillvägagångssättet innebär att läraren och eleven angriper texterna från en given ordning; Kontext, text och stycke, mening och ordgrupp, ord – stavelse och bokstavsmönster.

Fyra lärare har genomfört en lektionsserie under elva lektioner, varav lektion 6 var en lesson study. De elevgrupper som deltagit har varit från åk 7, 8, 9 och 1:a året på gymnasiet. Lektionsserien genomfördes enligt följande ordning: åk 7, åk 9, åk 1 gymnasiet och slutligen åk 7.

För att få en positiv progression har vi kontinuerligt förändrat delar i lektionsserien. Förändringarna har gjorts löpande varje vecka då vi träffats. Vi valde även att utföra en lesson study på lektionstillfälle 6, som utvärderades och förändrades inför kommande lektionspass i lektionsserien. Syftet med att filma just den lektionen var att vi då hade möjligheten att konkret bedöma och se om och hur eleverna kunde använda sig av kunskapen om vad en tes är och vilken roll den spelar för den påföljande argumentationen. Eleverna har även löpande fått svara på loggboksfrågor under lektionsserien, samt fått göra ett eftertest där vi bedömt deras förmåga att komma ihåg bl.a. tesens betydelse för argumenterande text. Elevernas examination blev en individuellt skriven argumenterande text, där vi bedömer om eleven tar tydlig ställning, håller en formell ton genom hela texten och framför sin åsikt följd av en argumentation som går ut på att övertyga läsaren. Vi bedömer även om eleven har en tydlig disposition som bygger på tes, argument, motargument, och avslutning där det sistnämnda bör vara en upprepning av tesen. Allt ovan sammantaget blir vägledande för att utveckla och förbättra metod och innehåll i lektionsserien, samt besvara de forskningsbara frågorna.

Resultat

Fyra lärare genomförde lektionsserien samt filmade lektion 6 som var en lesson study. Efter att varje lärare genomfört lektionen diskuterade och analyserade vi tillsammans de förändringar vi ämnat göra för nästkommande lärares genomförande av lektion 6. Vi diskuterade dock inte enbart förändringar som gällde lektion 6 utan vi gjorde även förändringar för lektioner som låg både tidigare och senare i lektionsserien. Nedan följer de förändringar vi gjorde under lektionsserien, där förändringarna är redovisade utifrån respektive lektion.

Lektion 1: Bygga upp en gemensam grund kring argumentation

Genomförande

1. Ta reda på elevernas förkunskaper
2. Börja skapa gemensam ordbank
3. Se ett filmklipp med debatt och diskutera
4. Loggboksskrivande

Förändring

Redan under första serien uppdagades det att eleverna fastnade i ämnet, de ville diskutera debattfrågan som lyftes i filmklippet, snarare än titta på formen för en debatt. Därmed framhövs formen mer i följande serier, även om en viss tid avsattes för diskussion då ämnet fångade dem.

Lektion 2: Tydliggöra tes samt visa dess funktion i argumenterande text

Genomförande

1. Läs debattartikel gemensamt
2. Definiera textgenrens syfte
3. Gå igenom begreppet tes och ta ut den ur texten
4. Dekonstruera texten för eleverna (se den funktionella språkmodellen)
5. Kontinuerligt fylla på ordbanken med de nya begreppen
6. Loggboksskrivande
7. Gå igenom verb som är typiska för debattartiklar

Förändringar

I och med att första artikeln såg ut som den gjorde ("Det är dags att rösta fram en kvinnlig statsminister") trodde många elever att tesen var detsamma som rubriken, något som speglades dels i deras förståelse av kommande texter, dels deras egenskrivna debattartiklar. Därmed infogades en förklaring om skillnad mellan rubrik och tes och användes i påföljande seriers ordbank. Dessutom poängterades även typiska verb som argumenterar, t.ex. *anser*, *hävdar*, för att ge ytterligare stöd för hur de texterna skrivs.

Lektion 3 och 4: Praktiskt identifiera den argumenterande textens kännetecken

Genomförande

1. Eleverna fick ut två nya debattartiklar som de gruppvis fick dekonstruera
2. Helklassgenomgång av gruppernas dekonstruktion
3. Loggboksskrivande

Förändringar

För att ytterligare trycka på vad en tes är infogades en kort sammanfattning i början av lektionen (och även en repetition under de kommande lektionerna i serien) för att försäkra att så många som möjligt skulle känna sig trygga i att kunna förstå, finna och formulera dem.

Lärarna hade vidare en tydlig och relativt enhetlig uppfattning om hur en god debattartikel ser ut. Det visade sig dock svårt att finna artiklar som svarade mot det i medierna varvid de skrev en egen och bytte ut en tidigare text som inte bedömdes hålla måttet och belysa struktur och form på ett nog tydligt sätt. Även här blev det aktuellt att byta ut och omformulera rubriken i en text för att om igen belysa skillnaden mellan tes och rubrik.

Lektion 5: Praktiskt identifiera den argumenterande textens kännetecken

Genomförande

1. Isärklippt debattartikel som eleverna gruppvis satte ihop till en fungerande text
2. Helklassgenomgång med motivering hur de fogat ihop texten
3. Loggboksskrivande
4. Förändringar

Förändringar

Här blev det nödvändigt att än tydligare visa på den bakomliggande mallen för hur en god debattartikel är uppbyggd, för att eleverna i större utsträckning skulle anamma den och senare utnyttja själva som stomme för sin egenskrivna text. Detta följde även med över i lektion sex.

Lektion 6: Befästa elevernas kunskap om den argumenterande textens begrepp och struktur (lesson study-lektionen)

Genomförande

1. Presentera temat: Jämlikhet
2. Gruppvis formulera tes anknutet till temat
3. Helklassgenomgång av teserna
4. Enas om vilken eleverna ska skriva en gemensam text till
5. Eleverna listar argument till tesen, först individuellt sedan gruppvis

6. Lista elevernas argument och motargument i helklass
7. Diskutera om argumenten knyter an till tesen och vilken ordning de bör komma i
8. Gemensamt konstruera avslutning till texten
9. Loggboksskrivande

Förändringar

Från början var det aningen vagt uttryckt för eleverna att denna lektions arbete skulle leda fram till en gemensam text. Därmed uttrycktes det under efterföljande serier tydligare att målet var just att skapa en gemensam text för att befästa debattartikelns struktur, språkbruk och utformning.

För att ge fler elever förutsättningar att delta i respektive grupps tesformulering infogades tid för individuellt tänkande kring tes innan de arbetade vidare i grupp för att komma överens om en gemensam tes. I de första serierna lyfte varje enskild grupp ibland upp mer än en tes. För att få dem att i än större utsträckning mäta tesernas styrkor mot varandra tydliggjordes för eleverna att de bara fick presentera en tes per grupp. Dessutom visade det sig nödvändigt att om igen påpeka att tesen skulle formuleras som ett påstående och att de skulle sträva efter att vara precisa. Att inte gripa efter för stort ämne utan ringa in problemet och vara så konkreta som möjligt.

Främst av filmtekniska skäl, men även för att ge eleverna tid att diskutera ordentligt, lösgjordes en längre bit av lektionen till gruppernas diskussion kring val av tes.

I de första serierna fick eleverna välja vilken tes klassen som helhet skulle arbeta vidare kring, vilket ledde till att teser vars skapare eller påskyndare hade mer status valdes till förmån för bättre utformade teser. För att motverka detta gavs läraren beslutsrätten att välja tes och på vilka grunder den valdes.

Någonting som inte alls togs upp i de tidigare serierna var målgruppen, vilket infogades i sista lektionsserien i slutet av lektion sex. Tanken var att eleverna skulle bli mer medvetna om att en debattartikel måste utformas med tes, argumentation och språk och allt detta givna anpassat till en mottagare. Därmed lyftes begreppet målgrupp upp i slutet på lektionen och eleverna gavs möjlighet att i helklass resonera kring vilka som skulle kunna tänkas vara mottagare av den gemensamma texten.

Lektion 7: Utveckla den argumenterande textens begrepp och struktur

Genomförande

1. Läraren har med sig bakgrundsfakta relevant för den gemensamt skrivna texten.
2. Eleverna bearbetar den gemensamma texten gruppvis (tre grupper bearbetar var sitt argument och en grupp bearbetar ett motargument).
3. Loggboksskrivande
4. Förändringar
5. Extra lektionstillfälle insprängt för att ge mer utrymme för gemensam text.
6. Trycka på att eleverna ska utnyttja ordbanken som stöd

Förändringar

För att föra eleverna tillbaka till den typiska debattartikelns utformning betonade vi ordbanken och att eleverna aktivt skulle titta på den och utnyttja den vid skrivandet.

Det visade sig behövas mer tid att få ihop den gemensamma texten och lektionen fick därmed spridas ut på två lektionstillfällen.

Lektion 8 och 9: Examination av argumenterande text genom individuellt skrivande

Genomförande

1. Var och en av eleverna får lista en tes, tre argument till den, samt möjligtvis ett motargument utifrån det gemensamma temat "Jämlikhet".
2. Eleverna skriver egna texter.
3. Eleverna får ut ett informationshäfte med bakgrundsfakta
4. Loggboksskrivande

Förändringar

För att underlätta för eleverna att hitta bakgrundsmaterial till sina texter skapades ett häfte med statistik, faktatexter, artiklar samt åsiktstexter som ett material att utnyttja som källor. Eleverna fick tid att bläddra i materialet samt en läxa att söka upp mer fakta hemma om behov fanns.

Eleverna gavs utrymme att i par visa upp sina teser och argument för varandra för att slutligen ge respons på dem. Tanken var att eleverna skulle hjälpa varandra att se vilka teser som fungerade och att argumenten verkligen stödde tesen.

Från början förväntades det att eleverna skulle behärska debattartikelns uppbyggnad i och med att den tydligt visats och hänvisats till, men trots det var en för stor andel egenskrivna elevtexter otydliga i sin uppbyggnad. Eleverna fick i och med det en mall för uppbyggnaden att titta på och utnyttja vid skrivandet.

Lektion 10: Förståelse av textkvaliteter genom kamratrespons

Genomförande

1. Kamratrespons på de individuella texterna gruppvis utifrån givna frågor
2. Loggboksfrågor

Förändringar

Inga förändringar genomförda

Lektion 11: Utvärdera arbetsområde

Genomförande

Elevutvärdering av arbetsområde

Förändringar

Inga förändringar genomförda

Diskussion

Diskussionsdelen utgår ifrån de två forskningsbara frågorna där förändringarna i vår lektionsserie ligger till grund för den första frågans diskussion. Den andra frågan diskuteras utifrån de loggboksfrågor och den individuellt skrivna texten, som direkt kan knytas till tesen.

Vår första forskningsfråga lyder:

Hur kan vi förändra och förbättra undervisningen beträffande argumenterande text, så att den når och utvecklar samtliga elever i större utsträckning?

Detta är en komplex och utmanande fråga. Vi kan se en början till ett svar men det har också under forskningens gång fötts många följdfrågor till denna fråga. Nedan följer några centrala områden vi valt att lyfta till diskussion.

Formfokus och/eller innehållsfokus?

Frågan form kontra innehåll är en balans som vi brottats med under hela processen. Det är viktigt att eleverna får en tydlig uppfattning om formen men det underlättar om de är engagerade i ämnet. Eleverna visade sig vara diskussionslystna efter introduktionsfilmen och där inser vi att de borde ha fått hållas kvar längre, då det skapade intresse. I det här fallet skulle det följaktligen vara enklare att använda exempel ur deras diskussioner, när vi går vidare och introducerar texttypens form. Detta säger dock inte att det alltid behöver vara så, då vissa elevgrupper och elever har olika behov.

I och med att tesen fanns i rubriken på texten ”*Det är dags att rösta fram en kvinnlig statsminister*” hamnade vi i en direkt formfråga. Det var på sätt och vis ett olyckligt val av oss men det var också ett tydligt exempel på hur formen kan se ut.

Den argumenterande textens form och struktur

För oss lärare är det ett nytt arbetssätt att dekonstruera texterna så utförligt i, då vi använt oss av *Den funktionella språkmodellen*, t.ex. poängterades vikten av att använda korrekta/fördelaktiga verb som argumenterar och konnektorer i texterna. Vi upplever att eleverna uppskattar detta sätt att arbeta. För eleverna i årskurs 7 innebar denna undervisning att trots att vi inte tidigare undervisat t.ex. kring olika texttypers verbanvändande eller konnektorernas funktion kunde de ta till sig kunskapen och använda den i diskussioner kring andra texter.

Det var tydligt att eleverna i årskurs 1 på gymnasiet kunde uttrycka sig med ett formellt språk i högre grad än de andra årskurserna. Detta anser vi dels beror på deras ålder och erfarenhet, men också att de har en större förmåga att ta till sig fler delar i den argumenterande texten.

Som vi tidigare nämnt hade vi svårigheter med att finna fungerande autentiska måltexter åt eleverna att dekonstruera. Detta medförde att vi blev tvungna att själva skriva en fungerande måltext, då vi är övertygade om att en tydlig form underlättar när eleverna ska ta till sig en för dem ny texttyp.

Man kan ställa sig frågan varför det är så svårt att finna tydliga exempeltexter. Ett svar är att många av de argumenterande texter som finns att tillgå är för svåra att ta till sig för eleverna. Det gäller såväl de artiklar som återfinns i dagspressen som i läroböckerna. Ett annat svar är att många texter inte är så väldefinierade som texttyper, en hel del rör sig i området *åsiktstexter* som till exempel *blogg, krönika, och insändartexter*.

I våra exempeltexter till eleverna vill vi ge dem strukturen på ett tydligt sätt så att eleverna vet vad de ska förhålla sig till men det är också en poäng att betona att mallen är deskriptiv och inte normativ. I de texter vi valde att använda och den vi skrev själva, var det viktigt att argumenten, motargument, inledning och slutsats tydligt skulle anknyta till tesen.

Texten och skrivprocessen

Centralt i arbetsområdet har varit att utveckla elevernas förmåga att fånga texttypens olika delar, där tesen varit den springande punkten för att deras individuella skrivprodukt skulle få ett så gott resultat som möjligt.

När eleverna påbörjar arbetet med att själva formulera teser är det viktigt att poängtera att teser ska vara specifika, att inte gripa efter för stort ämne utan ringa in problemet och vara så konkreta som möjligt. Vi kan här notera att vi kunde ha varit ännu tydligare genom att visa specifika och ospecifika teser, samt be dem fundera på vilken som är lättast att hitta argument till. En sådan övning hade gett eleverna bättre verktyg för att välja en bra tes under lesson study - lektionen. Detta hade också motverkat att eleverna väljer tes efter vilken klasskamrat som har skrivit den. Vidare är det viktigt att det är läraren som har sista avgörandet för att välja den mest specifika tesen samt vara transparent i sitt val och klargöra varför en viss tes väljs framför en annan.

Alla texter har en tänkt mottagare vilket ofta förbises i skolsammanhang, då läraren ofta slentrianmässigt blir mottagaren. Med en tydlig mottagare i åtanke blir det lättare att skriva en text som når fram med sin argumentation.

Det gemensamma textskrivandet kan se ut på flera olika sätt. Vi lät våra klasser konstruera hela texten mening för mening i helklass alternativt gruppvis i syfte att få så många elever som möjligt delaktiga i skapandet av texten. Det är, oavsett val av form, mycket värdefullt att skriva text tillsammans då det blir ett utmärkt tillfälle till kritisk bearbetning av textens olika delar för eleven. Det ger även en möjlighet för läraren att se i vilken utsträckning eleverna tillgodogjort sig undervisningen. Det gemensamma skrivmomentet i skrivprocessen visade sig vara mycket uppskattat av eleverna, då de fick utbyta tankar och idéer med varandra. En elev säger: *"Man får ta del av andras åsikter, vilket man lär sig mycket av."*

När eleverna påbörjade sitt individuella skrivande valde vi att ge eleverna ett gemensamt tema att skriva efter för att samtliga elever lättare skulle komma igång. Ämnet *jämlikhet* som valdes var medvetet brett för att eleverna skulle kunna hitta något inom detta som engagerade dem. Just för att ämnet var så brett var det nödvändigt att ge eleverna ett källmaterial att hämta inspiration och bakgrundsfakta från. Vi satte ihop ett häfte bestående av olika artiklar i ämnet, hade tid funnits hade det varit önskvärt att göra materialet mer

lättillgängligt och mer inspirerande. Förslagsvis dela upp det i en kort filmpresentation tillsammans med ett mer bildrikt material.

Det blev tydligt under elevernas egna individuella skrivande att de behöver mycket stöd, eleverna fick förvisso en texttypsmall men med facit i hand borde denna ha getts ut samtidigt som de konstruerade gemensamma texter gavs ut. Kanske tog vi något för mycket givet att då vi lagt ambitiöst med tid på det gemensamma skrivandet, skulle det individuella skrivandet inte behöva stödjas i samma utsträckning. Resultatet visar ändå att så gott som alla elever faktiskt träffat texttypen i den mån att de är åsiktstexter som uttrycker ett ställningstagande och dessutom har många av texttypens särdrag (se bilaga 5).

Det blev även synligt att eleverna behöver träna mer på att ge utvecklad text- och kamratrespons. Ett elevexempel där responsen behöver utvecklas är: *"X text var bäst gillade hennes argument."* Vi skulle även varit i behov av att genomföra lektionsserien en i taget istället för att delvis genomföra dem parallellt. Vi hade då kunnat dra nytta av kamratresponsen för att få syn på såväl svagheter i elevernas argumenterande texter såväl som svagheter i själva responsen – vad de faktiskt lärt sig under lektionsserien.

Den andra forskningsbara frågan lyder:

Hur lär vi mer framgångsrikt ut det mest kritiska momentet (tesen) när elever skriver argumenterande text?

Anledningen till att vi definierade tesen som det mest kritiska momentet är att texten byggs upp kring tesen. Vi arbetade tidigt utifrån hypotesen att om eleverna hade en tydlig bild av vad en tes är och hur den ser ut, skulle deras individuella texter bli starkare.

Specifika och generella teser

Hypotesen ovan visade sig emellertid endast delvis stämma. En tydligt uttalad tes är inte nödvändigtvis det mest kritiska momentet för att texten ska fungera då vissa elever kan hålla en röd tråd och förmedla sin tankegång genom sin argumentation ändå. Enligt resultatet från elevernas texter förstärker dock alltid en tydlig tes texten och gör skribentens argumentering tydlig, medan en otydlig tes gör det svårare att uppfatta textens budskap. Många som inte har en tydlig tes har svårt att hitta argument och motargument, vilket vi kunde konstatera i deras texter. Nedan följer två exempel med specifikt formulerade teser följt av en generellt formulerad tes:

"Stoppa djurförsök i kosmetika industrin" Elev, år 7

"Körkort ska baseras på färdighet istället för ålder" Elev, år 7

"Vi alla är lika värda" Elev, år 9

I de två översta exemplen hade eleverna lättare att hitta argument/motargument eftersom teserna är specifika medan eleven i det sista fick svårare att hitta argument/motargument, eftersom den tesen är för ospecifik och bred.

Exempel 1: *"Stoppa djurförsök i kosmetika industrin."*

Argument 1. "...för det första plågar man djur ifall man använder dem, eftersom man inte dödar djuren."

Argument 2. "Och för det andra lever djuren också, har ett liv, en familj att ta hand om, till och med känslor."

Argument 3. "Bara för att människor har makt betyder det INTE att vi har rätt att döda, misshandla eller förtrycka försvarslösa levande varelser."

Här kan vi tydligt se att argumenten stärker tesen då eleven genomgående håller sig till att diskutera djurförsök, istället för att ta upp exempel som håller sig inom kosmetikaindustrin men inte tar upp djur.

Exempel 2: "Körkort ska baseras på färdighet istället för ålder."

Argument 1. "När professor Carl – Gunnar Jansson vid Stockholms universitet visar statistik på trafikbrott, kan man snabbt se att det är fler kvinnor i åldrarna 30 – 39 (25%) än åldrarna 15 – 20 (19,4%) som begår trafikbrott – detta visar på att ungdomar tydligen är mer försiktiga och ansvarsfulla i trafiken än de över 30. Även medianåldern på kvinnor som utför trafikbrott är relativt hög; 29,6 år."

Argument 2. "Andra ämnen som ligger i hetluften just nu inom politiken är ungas ekonomi och arbetslöshet. Båda dessa faktorer skulle kunna förändras om man lät unga köra bil tidigare än 18 år. Ungdomar skulle ha fler sommarjobb att välja mellan då jobb som taxichaufför, bud – eller brevbärare, matutkörare etc. skulle bli tillgängliga. Arbetsgivare skulle få fler, yngre löntagare, och ungdomars ekonomi skulle bli avsevärt bättre

Här kan vi tydligt se att argumenten stärker tesen då eleven genomgående håller sig till att diskutera åldern hos förarna, istället för att ta upp exempel som går ifrån diskussionen kring ålderns betydelse.

Exempel 3: "Vi är alla lika värda"

Argument 1. "För det första så måste det finnas jämlikhet mellan oss människor, alla måste få kunna t.ex. rösta i olika val. Det menas att i vissa länder så har de inte demokrati och därför så kan inte folk få vara med och bestämma. Som vi vet så är alla lika värda och allt borde vara jämlikt fördelat för alla individer, därför så borde det finnas demokrati i vart enda land så att alla kan vara med och bestämma och påverka i vårt samhälle."

Argument 2. "Dessutom krävs det nya idéer för att vi alla i världen ska kunna utvecklas. Därför tycker jag att det borde finnas demokrati så att alla kan vara med och bestämma och att alla kan ge förslag till ett bättre samhälle och hur den ska kunna utvecklas. "

Argument 3. "För det andra så måste man veta att både mannen och kvinnan är lika värda. Båda är vi människor[...]Detta är inte bra för om de har samma arbete så förtjänar båda lika stor lön."

Dessa argument är i sig bra men de stödjer inte tesen som är ospecifik och generell.

Arbetet kring tesen som begrepp

Efter lektion 2 etablerade vi tesen som begrepp för eleverna. De fick själva försöka förklara vad en tes var för något. Sammanställningen av deras svar (bilaga 4a och 4b) visar att en stor del av eleverna ändå inte kunde definiera vad en tes är. Det förstärker vår teori att det är ett svårt begrepp att ta in och vikten av att fortsätta med vår explicita undervisning kring tesens funktion genom att låta eleverna praktiskt använda sig av tesen i de olika lektionsövningar som följde efter lektion två. Eleverna fick under fem olika lektioner arbeta med konstruktion och dekonstruktion av argumenterande texter, där vi anser att flertalet lektioner, som engagerade eleverna i konkret arbete och med olika ingångar till att fånga tesens funktion gav resultat. Exempel på interaktiva övningar kring dekonstruerande och konstruerande är:

- Gemensamt läsande och dekonstruerande i olika former mellan lärare och elever, eleverna bearbetar och diskuterar texter i grupp, eleverna ger varandra kamratrespons och lärare och elever konstruerar löpande en gemensam ordbank.

Däremot kunde vi efter lektion 6 vid den gemensamma konstruktionen av text se att eleverna nu i grupp behärskade att formulera en tes. Den konkret och praktiska skrivsituationen befäste den kunskap vi hoppats att de skulle nå efter allt interaktivt arbete. Detta moment tvingade samtliga elever att vara aktiva och delta i diskussionerna som fördes i grupp, vilket vi anser varit positivt för dem. När eleverna sedan skriver sina individuella texter kan vi se att de flesta behärskar vad en tes är. Detta menar vi beror på att eleverna har läst och diskuterat flertalet texter och även skrivit en hel text tillsammans och på så vis fått tydliga exempel på vad teser är.

När vi granskar eftertestet kan vi konstatera att åk 7 till skillnad från åk 8 och åk 9 klarar av att skilja på rubrik och tes då fler av eleverna skiljer på specifik och ospecifik tes. Vi gjorde en förändring i lektionsserien vid lektion 6, då vi förtydligade vikten av att vara specifik i sin tes. Åk 7 var således den enda gruppen som tog del av förändringen.

Slutsats

Den första forskningsbara frågan

Form och/eller innehåll?

Vi kan fastslå att ämnet borde gå före formen, då ämnet i sig inspirerar eleverna och vidare kan användas för diskussion.

Därefter kan vi konstatera att när vi kom till producerandet av egna texter borde vi lagt ner mer tid på att presentera innehållet på ett än mer inspirerande vis. Troligtvis blev vi för fasta i att nå fram med texttypens form att vi inte lade lika mycket tonvikt på inspirationen.

Den argumenterande textens form och struktur

Vi kan fastlägga att de flesta eleverna klarar av att skriva efter den argumenterande textens struktur, där de får med de olika delar som behöver finnas med för att texten skall vara korrekt.

Vi fastslår att det inte finns någon anledning att vänta med texttypen till senare årskurserna pga. dess till flertalet svåra beståndsdelar, då samtliga årskursers elever visat sig klara av att skriva den individuella texten med gott resultat.

Vi kan även fastslå att eleverna från gymnasieklassen klarar av att uttrycka sig formellt i högre grad än de yngre eleverna i sina individuellt skriva texter. Dock så klarar de flesta eleverna, oavsett ålder, att använda texttypsrelaterade och bärande ord t.ex. verb som argumenterar samt konnektorer.

Det har varit mycket positivt och utvecklande att tillsammans varje vecka kunnat diskutera de förändringar som gjorts i lektionsserien. Detta är annars något som tiden oftast inte räcker till. Idealet hade varit om varje enskild lektionsserie kunnat slutföras innan nästa tog vid, eftersom vissa problem under separata lektioner upptäcktes när enskilda lärare hunnit haft ytterligare ett par lektioner.

Vi konstaterar att vi undervisar och strävar efter tydliga och renodlade texttyper, men att samhällets texter inte är så tillrättalagda, samt att texttyperna är föränderliga. Vi anser emellertid vikten av att eleverna kan grunden för att själva kunna gå ifrån det basala i texttypen och producera en självständig text med personliga inslag.

Vi inser även vikten av att tidigt ge eleverna en mottagare så att inte vi, lärarna, blir mottagaren.

Texten och skrivprocessen

Vi konstaterar att det har varit värdefullt med det gemensamma textskrivandet, där vi kunnat se var varje elev befunnit sig i kunskapsprocessen, både genom de diskussioner som förts inom elevgrupperna och de som förts i helklass. Under vår lesson study lektion, som innehöll momentet gemensam konstruktion, har vi kunnat se hur elevernas metaspråk har utvecklats kring det, som utmärker den argumenterande texttypen.

Vi kan även konstatera att eleverna hade behövt få än mer stöttning i det individuella skrivandet. Vi gav dem mycket stöd under bearbetningen av exempeltexter, konstruerandet av teser, argument/motargument och det gemensamma skrivande. Trots allt ser vi att eleverna träffat genren som en åsiktsgenre med dess specifika byggstenar.

Vi fastslår vidare att vi har blivit skickligare på att analysera/bryta ner texterna genom *Den funktionella språkmodellen*. Vi inser att det måste få ta sin tid att arbeta med de olika nivåerna, som den argumenterande texten innebär. Vi konstaterar att det är tidskrävande men att det är en övningssak vilket visar sig, då vi själva såg hur vi utvecklades under processens gång.

Förväntningarna på eleverna var högt ställda kring deras vana att ge kamratrespons, där vi borde visat fler goda exempel och stöttat i än högre grad.

Den andra forskningsbara frågan

Specifika och generella teser

Vi kan konstatera att eleverna i stor utsträckning får till väl fungerande individuella texter med teser, emellertid har en viss andel för generella och otydliga teser. Möjligtvis hade eleverna blivit säkrare på distinktionen generella och otydliga teser om vi fört in de begreppen redan under textdekonstruktionsfasen. Det senare är något som sista lektionsserien till viss del pekar på (se bilaga 4: eftertest; där eleverna i lektionsserie fyra inte misstar rubriken för tesen). Vi konstaterar vidare att vi behöver visa vilka teser som är specifika respektive generella med tydliga exempel, samt än mer visa vilka konsekvenser olika argument får då de inte stödjer tesen.

Litteraturlista

P. Gibbons (2010)

Lyft språket, lyft tänkandet. Hallgren & Fallgren

Bilaga 1: Ordbank

Bilaga 2a: Exempeltexter till elever

Bilaga 2b: Exempeltexter till lärare

Bilaga 3: Loggboksfrågor till eleverna

Bilaga 4a: Sammanställning av elevernas förståelse av tesen

Bilaga 4b: Sammanställning av klassernas förståelse av tesen

Bilaga 5: Sluttextomdömen

Bilaga 6: Gemensamt skriven text

Bilaga 1: ordbank

Del 1

Argument - något man säger för att bevisa eller övertyga. Skäl.

exempel: Jag vill ha mer veckopeng för att ha råd att köpa kläder

Motargument - ett argument som säger emot ett annat argument

exempel: Det är ju ändå jag som betalar dina kläder!

Syfte - vad en skribent vill med en text

exempel: Debattartiklar har som syfte att övertyga/få någon att göra någonting/tycka någonting.

Tes - ett påstående man kan diskutera för eller emot. Tesen i en debattartikel ska vara tydlig: det ska vara lätt att se vad skribenten tycker och vill.

exempel: Jag borde få högre veckopeng!

Del 2

Målgrupp - de som man tänkt att texten riktar sig till

Rubrik - ska väcka målgruppens intresse

Bakgrund - en introduktion med fakta i ämnet i fråga.

exempel: två av Nordens länder har aldrig letts av en kvinnlig ...

Avslutning - sammanfattning samt upprepning av tesen.

exempel: ... och det är alltså av den anledningen som skoluniform bör införas.

Byline - sista raden med namnet på den som skrivit texten och vad denne representerar.

exempel: Pelle Karlsson, journalist på DN

Konnektorer - små ord som visar var i ordningen ett stycke ska komma i texten

exempel: för det första, dessutom, avslutningsvis

Värdeladdade ord - ord där skribenten tar tydlig ställning i och med ordvalet

exempel: terrorist/frihetskämpe; latmask/livsnjutare

Formellt språk - formuleringar som är precisa och skriftspråkliga (i motsats till slangspråket).

exempel: "avsiktligen ...", "för att bara nämna några"